

BOD ZLOMU V GLOBÁLNOH VLÁDNUTÍ – VÝZVA K REDEFINÍCII POSTAVENIA A FUNKCIÍ ŠTÁTU

Dr. h. c. prof. Ing. Milan Šikula, DrSc.

Vedecko-popularizačný seminár

Európska únia a jej premeny v období globálnej nestability

NEWTON College
Brno

20. november 2015

Cieľ prezentácie

- Zhrnúť najväčšie deformácie vo fungovaní štátu v podmienkach hyperglobalizácie a globálnej krízy
- Argumentovať bod zlomu v transformácii unipolárneho globálneho vládnutia na multipolárny
- Pokúsiť sa identifikovať niektoré najvýznamnejšie faktory a smery adekvátnej redefinície postavenia a funkcií štátu

Historicky podmienený charakter štátu a jeho funkcií

- Štát ako dynamický jav, premenlivý v čase, s viacerými dimenziami historickej podmienenosti, kľúčové rozlíšenie nasledovných dimenzií
- V rámci celkového vývoja civilizácie
- V rámci hlavných etáp civilizácie
- V rámci etapy formovania postindustriálneho rozvoja a procesu globalizácie
- V rámci národných špecifík a vplyvu interakcie s inými štátmi
- V rámci dobovo prevládajúceho charakteru ideologického konceptu kľúčových aktérov politiky štátu
- Veľká časová a obsahová národnoštátna diverzita – neudržateľnosť uniformity Washingtonského konsenzu

Globalizácia a hlboké premeny štátu

- 70. roky – ropné šoky AP technologická revolúcia – čas a priestor „bezbarierové“ globálne podnikanie
- Vytvorili sa podmienky pre intenzívny nástup globalizácie v 80. 90. rokoch
- Globalizácia spôsobila prevratné inštitucionálne zmeny – štát a TNK
- TNK sa stali kľúčovými aktérmi globálneho diania, vysokokoncentrovaná moc kombinovaná s celoplanetárnou pohyblivosťou a flexibilitou komplexu – účinný tlak na prevzatie sociálnych a environmentálnych nákl.
- Odpútavanie ekonomickej moci od štátu, z tvorcu na účastníka súťaže
- V skutočnosti sa zakladali podmienky pre frontálny útok na sociálnu sféru a odbúravanie rôznych podôb sociálneho štátu

Dôsledky odpútania ekonomickej moci od štátu

- Rozsiahla L-D-P – spretŕhanie väzieb medzi teritóriom štátu a ekonomickými procesmi vsadenými do globálnych súradníc
- Na minimum sa zredukovalo regulačné a kontrolné pôsobenie a vplyv štátu na ekonomický a sociálny vývoj
- Odpútanie ekonomickej moci od teritória štátu výrazne oslabilo zodpovednosť podnikateľskej sféry vo vzťahu k sociálnej sfére, ktorá zostala na pleciach štátu
- Narušili sa väzby medzi mechanizmami demokracie pripútanými k štátne ukotvenému celku a faktickou ekonomickou mocou, ktorá sa od teritória štátu odpútala
- Vznikla situácia, ktorú J. Stiglitz pomenoval globálne vládnutie bez globálnej vlády

Historické korene formovania globálneho vládnutia bez globálnej vlády

- Všeobecne sa spája so súčasnou globalizáciou
- Zrod stratégie globálneho vládnutia je bezprostredne spojený so vznikom FED-u 2013, Kartel Morgan, Warburg, Rothschild, Rockefeller – „Budeme mať svetovú vládu...”
- Bretton Woods 1944, podvod so zmluvou – Rove – „Aktéri dejín...”
- Kartel súkromných bankárov, vplyv na vládu a medzinárodné inštitúcie – USA ako hlavný aktér globálneho vládnutia
- Friedman – Hayek Moupelerínska spoločnosť 1947 – zrod ideí odbúravania štátu, no praktická realizácia až od 70. a 80. rokov

Neoliberálny koncept globálneho vládnutia bez globálnej vlády

- Početné analýzy ukazujú, že súčasná podoba globalizácie nie je žiadnou historickou nevyhnutnosťou, ale výsledok neoliberálnej politiky vlád, medzinárodných inštitúcií a predovšetkým finančných a nefinančných TNK
- Globálne nanútenie troj-rozmernej neoliberálnej politiky L-D-P vytvorilo priestor pre rozmanité prejavy globálneho vládnutia založeného na fundamentálnych inštitucionálnych zmenách predovšetkým v relácii štát – TNK, medzinárodné organizácie, nevládne neziskové organizácie, kolonizujú priestor štátu, určujú diskriminačné pravidlá
- Priemyselné a finančné oligarchie vládnu vládam, diktujú programové smerovanie globalizácie, ovládajú MMF, SB, WTO atď.
- Antidemokratická kontrarevolúcia – manipulácia verejnej mienky, kupovanie nielen politikov, ale celej demokracie
- Existuje už viacero hlbokých analýz globálneho vládnutia, M. Moriss (kartel súkr. bánk), D. Rothkopf (Supertrieda), Vitali, Glattfelder, Battison (Superkorporácia), Y. Varoufakis (Stratégia USA)

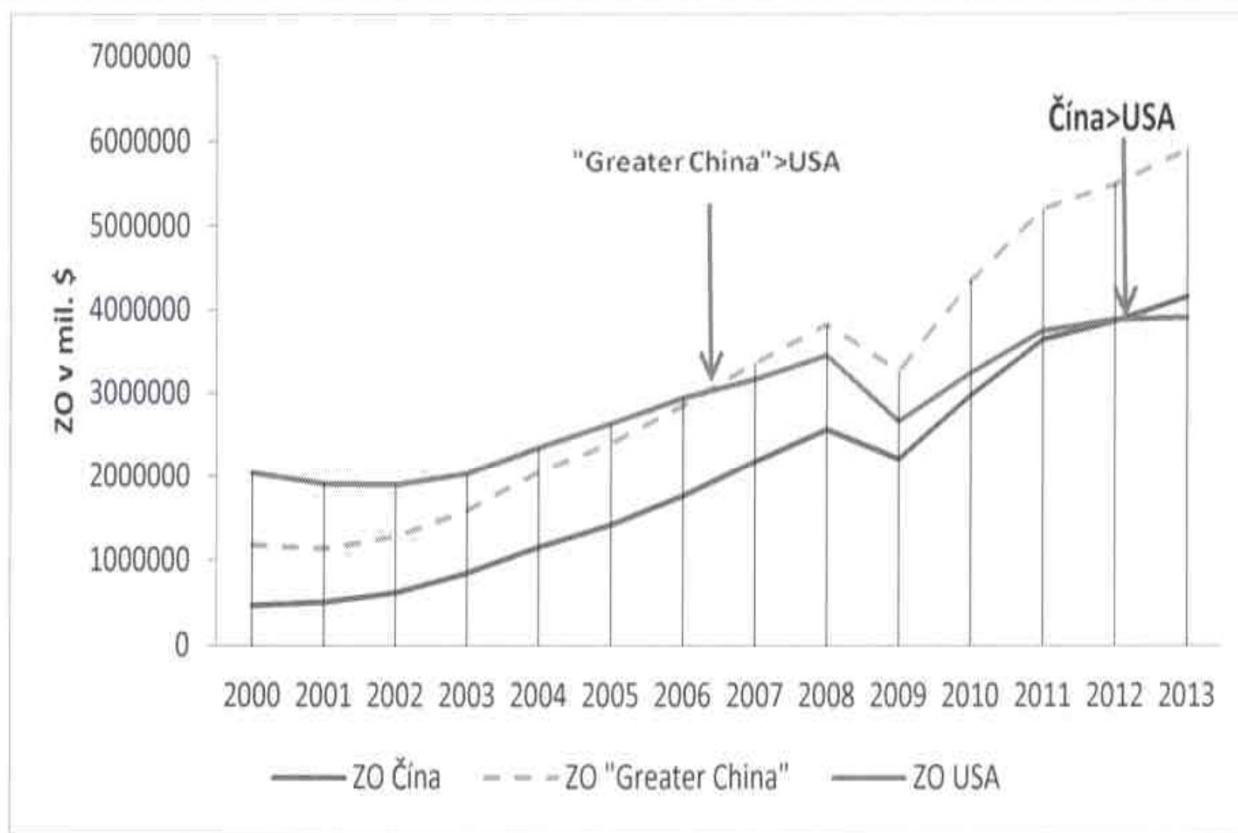
Globálna kríza a bod zlomu v globálnom vládnutí

- Cielené presadzovanie globálneho vládnutia pomocou peňazí má dva hlavné medzníky – FED a brettonwoodský systém
- Hlavný aktér – kartel súkromných bánk – FED jeho určujúci vplyv na vládu USA, kongres a nimi ovládané inštitúcie (SB, MMF, WTO) spôsobil, že ako dominantný aktér globálneho vládnutia v unipolárnom systéme, boli do globálnej krízy USA
- Bod zlomu – v priebehu niekoľkých rokov počas globálnej krízy došlo k zásadnému prerozdeleniu ekonomickej a politickej moci a vplyvu medzi rozvojovými a novoindustrializovanými krajinami a rozvinutými krajinami
- Bod zlomu – transformácia unipolárneho systému globálneho vládnutia na multipolárny

Bod zlomu – globálne prerozdelenie ekonomickej moci a vplyvu

- Kľúčovým sprievodným procesom globálnej krízy bolo, že v priebehu niekoľkých rokov došlo k zásadnému prerozdeleniu ekonomickej a politickej moci a vplyvu medzi rozvojovými a novoindustrializovanými krajinami na jednej strane a rozvinutými krajinami.
- V rokoch 2008 až 2013 klesol podiel rozvinutých na svetovom HDP (v PPP) z 55,1 % na 43,2 % a podiel novoindustrializovaných a rozvojových vzrástol z 44,9 % na 56,8 %.
- Podiel USA klesol z 20,8 % na 16,5 %, zatiaľ čo krajín BRIC sa zvýšil z 22,5 % na 28 %.
- Rozhodujúci je nárast podielu Číny z 11,5 % na 15,8 % a v súčasnosti je jej podiel už vyšší ako USA.
- Ešte dôležitejšie ako kvantitatívny zvrät je kvalitatívne smerovanie.

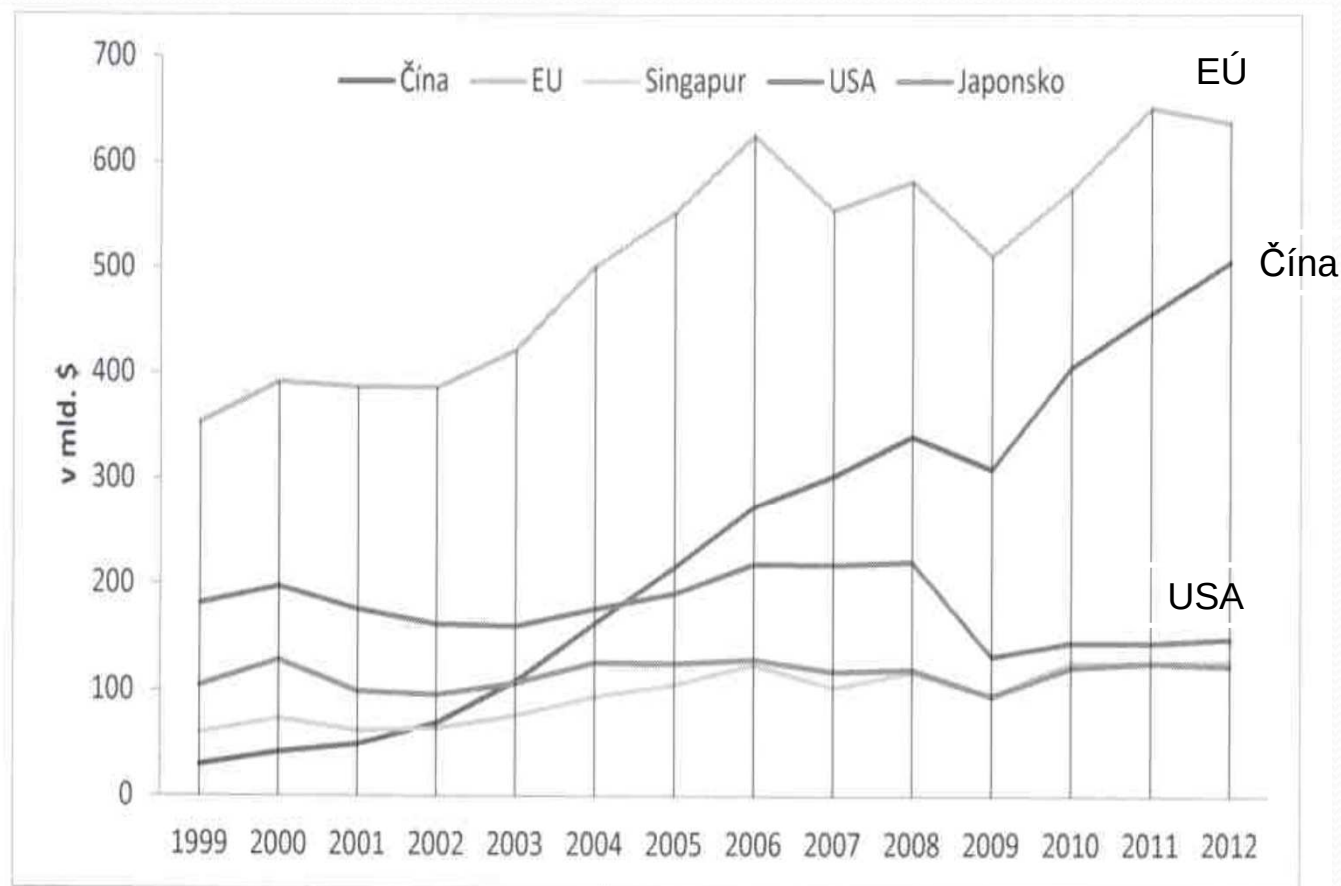
**Graf 1: Porovnanie medzinárodného obchodu s tovarmi Greater China – USA
(1980 – 2013, mil. \$)**

Prameň: Spracované autorom na základe údajov UNCTAD Statistics, 2015

Poznámka: tzv. Greater China – Hongkong, Singapur, Taiwan.

Graf 2: Vývoj exportu high-tech produktov vo vybraných štátoch (1999 – 2012, v mld. \$)

Prameň: Spracované autorom na základe údajov World Bank Development Indicators, 2014

Tabuľka 1: Podiel exportu high-tech jednotlivých krajín na globálnom exporte high-tech

	2000	2005	2010	2012	2030*
Čína	3,60 %	13,60 %	22,38 %	25,62 %	51,50 %
EU	33,75 %	34,80 %	32,31 %	32,26 %	12,80 %
Singapur	6,37 %	6,65 %	7,14 %	6,50 %	4,50 %
USA	17,02 %	12,01 %	8,18 %	7,54 %	6,60 %
Japonsko	11,11 %	7,90 %	6,68 %	6,25 %	4,00 %

*odhad na rok 2030 podľa údajov HSBC, 2014.

Prameň: Spracované autorom na základe údajov World Bank Development Indicators, 2014.

Kreovanie predpokladov multipolárnej podoby globálneho vládnutia

- Formovanie multipolárnej podoby globálneho vládnutia znamená zásadnú transformáciu jeho inštitucionálnej štruktúry, v jeho obsahovom zameraní, ako aj v spôsobe utvárania jeho pravidiel
- Namiesto utvárania pravidiel v unipolárnom systéme, keď ich „zhora“ dominujúci globálny aktér určoval a vnucoval ostatným štátom, v multipolárnom systéme sa pravidlá spoluutvárajú „zdola“ za aktívnej participácie štátov
- Prechod k multipolárnemu systému globálneho vládnutia prináša kvalitatívne zmeny podmienok a pravidiel v kontraste s diskriminačnými pravidlami MMF a SB
- Názornými príkladmi sú BRICS a Ázijská banka pre rozvoj infraštruktúry (AIIB)

BRICS – formovanie nového ekonomického poriadku v globálnom vládnutí

- Formálne, rozptýlené zoskupenie alebo začiatok kvalitatívnej zmeny
- 2001 Jim O'Neill Goldman Sachs; 2014 – Nová banka – konkurencia SB, MMF
- Nová rozvojová banka a rezervný fond – kritická reakcia na SB a MMF a oslabenie vplyvu dolára a hegemonie USA a pôsobenia Fedu
- Vstupný kapitál 50 mld. USD sa postupne zvýši na 100 mld. a v rámci banky aj 100 mld. rezervný fond, rovnaký podiel hlasov a rotujúca funkcia prezidenta – teda opak diskriminačného MMF a SB
- Nenahradí SB a regionálne rozvojové banky (SB 232 mld. zákl. kapitál)
- Je to však nový ozdravný trend inštitucionálnych zmien v globálnom vládnutí a nastoľovanie nových prístupov ku globálnym civilizačným problémom – nová globálna mena, chudoba, ekológia, ale aj reakcia na súčasnú stratégiu USA

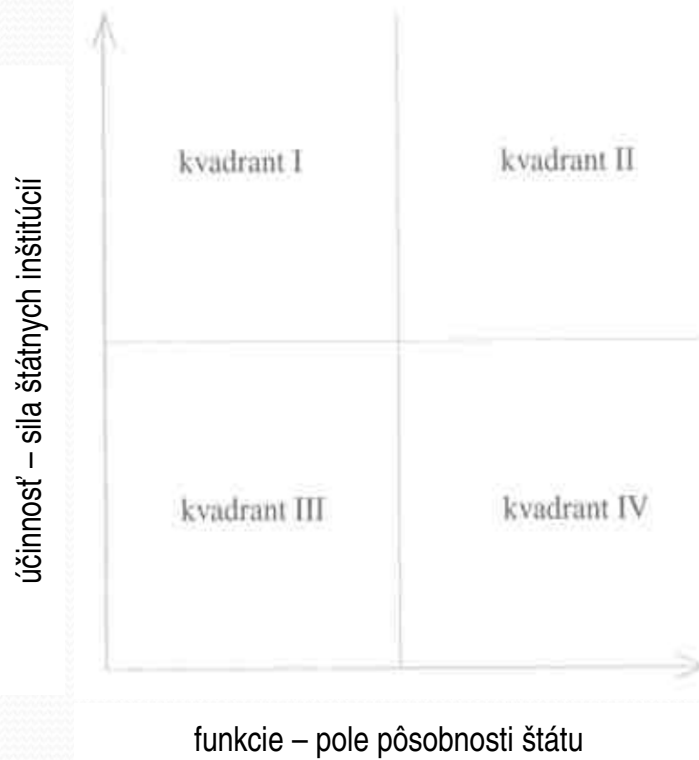
Ázijská banka pre rozvoj infraštruktúry (AIIB)

- Čína – kľúčový iniciátor, organizátor a kapitálový účastník
- AIIB
 - nástroj dlhodobej globálnej stratégie
 - reakcia na 2 negatívne reakcie MMF – odmietnutie zvýšenia rozhodovacích právomocí – zamietnutie nevýrazných zmien v prospech Číny v kongrese USA
- Zakladajúci členovia dostanú príležitosť definovať základné pravidlá činnosti AIIB. Neskorší už nie je
- Pravidlá AIIB – presvedčivé spochybnenie diskriminačných pravidiel MMF – Čína len 3,81, menej ako V. Británia, Francúzsko, Nemecko, Japonsko, pričom USA 16,75 (85 % treba pri hlasovaní)
- Obrovský potenciál – 2010 – 2020 – osem biliónov dolárov
- Lukratívne investičné príležitosti – prelomili bariéry transatlantickej solidarity – prihlášky – Londýn, Nemecko, Francúzsko, Taliansko, z V4 len Poľsko

Potreba redefinície postavenia a funkcií štátu v súradniciach multipolárnej formy globálneho vládnutia

- Na globálnej úrovni sa stretávajú viacerí silní globálni aktéri, s rôznymi záujmami, prioritami a stratégiami ich presadzovania
- V interakcii sa vzájomne konfrontujú, konkurujú si a vytvárajú tak širokú varietu možných konkrétnych smerovaní vývoja
- Utvára sa kvalitatívne nový adaptačný priestor pre presadzovanie národnoštátnych záujmov aj ostatných štátov, príležitosť ich participácie na formovaní nových inštitucionálnych štruktúr a pravidiel ich fungovania
- Reálne využitie týchto možností – adekvátne redefinícia funkcií štátu, nemôže to byť jednoduchý návrat k predglobalizačným, ani len čiastkovým vylepšením existujúcich, ani novým, no nesystémovo poňatým funkciám

Funkcie štátu a ich účinnosť

- vývoj v čase,
- formálne a neformálne pravidlo,
- unipolárne a multipolárne globálne vládnutie, obsahový a úrovňový posun funkcií.

Zmysluplná redefinícia postavenia a funkcií štátu – kvalitatívne nový konceptuálny prístup

- Vhodné východisko – Rodrikovo riešenie Paradoxu globalizácie princípy prekonania fundamentálnej politickej trilemy
- Trhy a vlády (štát) chápať ako dve stránky mince
- Efektívnosť a legitimizácia globalizácie riešiť posilňovaním, nie okypťovaním demokratických procedúr v rámci štátov
- K prosperite nie je len „jedna cesta“, jadro inštitucionálnej štruktúry budovať na národnej úrovni, vyhovujúce ich konkrétnym podmienkam
- Štáty majú právo podporovať vlastné sociálne usporiadanie, regulácie a inštitúcie, medzinárodné dohody majú posilňovať domácu integritu demokracie
- Účelom medzinárodného usporiadania – budovanie pravidiel fungovania a manažovania prepojenia (interface) medzi národnými inštitúciami
- Štáty nemôžu mať právo vnucovať svoje inštitúcie iným, ochranu vlastných hodnôt a regulácie ostro odlišovať od ich vnucovania iným

Koncept celistvosti vymedzovania a plnenia funkcií štátu v podmienkach národnoštátnej diverzity

- Funkcie štátu ako dynamický systém, jednotlivé funkcie vo vzájomných súvislostiach, funkčne komplementárne pri presadzovaní národnoštátnych záujmov
- Vyjavovanie národnoštátnych záujmov – deliberatívne utvorená demokratická vôľa občanov, nie prieskumy, ale vygenerovanie na základe transparentného, argumentmi podloženého verejného diskurzu
- Stredná trieda – kľúčové postavenie – dostatok materiálnej samostatnosti a dostatočne vzdelaná – porozumenie vysoko komplexným verejným diskusiám
- Dobre fungujúci sociálny štát, progresívne prerozdeľovanie a účinná daňová politika, k tomu je potrebná spolupráca, súčinnosť a koordinácia suverénnych štátov vytvárajúcich „zdola“ pravidlá fungovania globálnej ekonomiky a spoločnosti

Nová etapa technologickej revolúcie katalyzátor redefinície funkcií štátu

- Nástup (hyper)globalizácie – skok IT (online celoplanetárne), podhodnotené ekologické a dopravné náklady – max. ziskov – regionálne a lokálne KV extrémna diverzifikácia špecializácie – v produkčných a hodnotových reťazcoch
- Nástup novej etapy technologickej revolúcie – nová kvalita vplyvu digitalizácie Industrie 4.0 (4. etapa priem. rev.) zvýšenie PP o 30 – 40 %, digitálny podnik – inteligentná fabrika (schopná sama sa riadiť), na digitálnom modeli konštruovať produkty, optimalizovať výrobné procesy ešte pred fyzickým spustením produkcie
- Digitálny podnik združuje spektrum špičkových technológií CAD, ERP, 3D skenovanie a tlač → nové produkty, robotizované linky, logistické systémy, expedície až po servis a recykláciu, výrobky na mieru
- Kvalitatívne nové možnosti formovania štruktúry ekonomiky a jej celkového fungovania, možnosti komplexného, ekologicky udržateľného využívania domácich zdrojov – relokačné, reintegračné procesy – dezintermediácia, kustomizácia
- Štát – reforma vzdelávania, podpora utvárania infraštruktúry pre nový typ podnikania

Namiesto záveru

FED a vláda nad celým svetom

Budeme mať svetovou vládu, ať chceme, alebo ne. Jediná otázka zní: dostaneme ju dobyvatelskými výpady, alebo na základe dohody.

P. Warburg, 1913

Aktérii dějin

Jsme teď impérium, a když jednáme, vytváříme svou vlastní realitu. A zatímco vy tuto realitu zkoumáte – jak jen vědecky chcete -, my budeme opět jednat a vytvářet nové reality, které budete také moci zkoumat, a takhle se to všechno vyřeší. Jsme aktéři dějin... A vám, vám všem nezbude než zkoumat to, co děláme.

Karl Rove – poradca G. W. Busha, 2002

Bod zlomu – prechod k novému dejinnému vzorcu globálneho vládnutia

Historická prestavba globálneho vládnutia bez globálnej vlády v procese formovania multipolárneho globálneho systému, kvalitatívne nový priestor pre postavenie štátu a jeho funkcie.

Ďakujem za pozornosť